

Deel 12

De opgroeiende zoons van Johannes Koene en Willem Bongaards zullen na de lagere school gekozen hebben om timmerman te worden. Misschien was het voor hen helemaal geen vrijwillige keuze en stond het gewoon vast dat ze bij pa in de zaak het timmervak gingen leren. Al eerder was vermeld dat Willem Bongaards (1839) twee zoons had, waarvan uiteindelijk alleen Andries (1877) in het familiebedrijf ging werken. Hij zal rond 1890 als dertien- of veertienjarige krullenjongen zijn begonnen.

Zijn jongere neefje Jan Koene (1887), de oudste zoon van Johannes Koene, kwam er rond de eeuwwisseling ook aan als jonge timmerman in de zaak van z'n vader. De timmerzaak van Bongaards-Bongaards-Koene groeide zo uit naar een voor die tijd flink bedrijf. Naast de vijf familieleden waren er toen ook nog een paar knechten werkzaam.

De kinderen van Andries Bongaards (1844) waren vanwege zijn late huwelijk met Neeltje Kool toen nog te jong. Later kozen hun opgroeiende jongens voor heel andere beroepen, maar dat behandelen we in een volgend deel.

Johannes (Jan) Koene (1887) groeide als oudste zoon van Johannes en Engeltje op in de woning die stond tussen het huidige café Delierious en drankenhandel Van der Ende. Jan was katholiek gedoopt en had in Naaldwijk de lagere school gevolgd. Hij werkte bij zijn vader in de timmerzaak en bleek het timmervak goed in zijn vingers te hebben. Jan had, net als elke timmerman, zijn eigen gereedschapskist, volledig gevuld met timmergereedschappen. Deze zware kist ging op de handkar mee naar het werk. Vaak werd de handkar ook volgeladen met houtmateriaal en was het een hele sjouw naar de boerderijen in het buitengebied van De Lier.

Rond 1907 krijgt Jan Koene verkering met Aagje van Geest. Aagje was Nederlands hervormd gedoopt. Hun relatie zal buiten het gezichtsveld van de ouders van Jan zijn opgebloeid, maar toen Aagje in verwachting raakte kwam er een probleem bij. Het verhaal gaat dat Jan op de boerderij bij zijn oom Willebrord Ruigrok en tante Klazina Koene aan de Oudecampsweg werkzaam was. Klazina (1863) was de een jaar jongere zus van zijn vader Johannes. Het is niet bekend welke werkzaamheden Jan bij zijn oom en tante op de boerderij uitvoerde.

Binnen de dorpsgemeenschap zal de relatie tussen Jan en Aagje niet onopgevalen zijn gebleven. De roddel zal uiteindelijk ook vader Johannes Koene bereikt hebben en hij was het niet met deze relatie eens. Er is altijd verteld dat de verschillende geloofsachtergrond van Jan en Aagje de reden was, maar het zou ook kunnen dat Johannes andere argumenten had om zijn goedkeuring aan een relatie met Aagje te onthouden. Hij was tenslotte zelf ook als katholieke jongen in 1887 getrouwd met een protestants meisje: Engeltje Bongaards. En beide ouders waren daar toen toch ook mee akkoord gegaan. Het blijft moeilijk te begrijpen dat vader Koene de relatie van zijn zoon om deze reden afkeurde.

Johannes Koene is vanaf de timmerwerkplaats op de fiets naar de boerderij aan de Oudecampsweg gereden en heeft zijn zoon Jan aangesproken over zijn relatie met Aagje. Jan zal aangegeven hebben dat het een serieuze relatie was en dat zij wilden gaan trouwen omdat Aagje al zes maanden in verwachting was. Zijn vader verbood dit voorgenomen huwelijk en vertrok op de fiets terug naar het dorp.

Jan Koene is daarna vanaf de boerderij aan de Oudecampsweg op zijn fiets naar strand Vlugtenburg gereden en is daar op tragische wijze in zee verdronken. Naar zijn motieven kunnen we alleen maar gissen. Misschien durfde hij zich niet tegen zijn vader te verzetten, voelde hij zich verantwoordelijk voor zijn zwangere vriendin of speelde schaamte een grote rol. De volgende dag bleek uit regionale krantenartikelen dat er iemand vermist werd zonder dat er verdere gegevens vermeld werden. Een paar dagen later spoelde op 1 september 1907 het lichaam van Jan aan in de Nieuwe Waterweg. Dit

werd ook de officiële datum van overlijden. Voor de familie een drama, maar ook bij de kleine dorpsgemeenschap heeft dit er stevig ingehakt.

Jacob van der Stok, timmerman bij de maatschap Bongaards-Bongaards-Koene, heeft later veel informatie over deze trieste gebeurtenis doorgegeven aan zijn kinderen. Zijn dochter mevr. Romers-van der Stok bezocht De Timmerwerf kort na de opening in 2000 en zij kon ons deze verhalen nog goed navertellen.

Zo vertelde zij dat, nadat het lichaam van Jan Koene weer terug in De Lier was, er een vervelende discussie ontstond over de begrafenis. De regels van de katholieke kerk stonden niet toe dat Jan op het kerkhof in gewijde grond begraven zou worden. Op een afgesloten deel van het kerkhof, in ongewijde grond, vond Jan uiteindelijk zijn laatste rustplaats.

Dit kerkhofje was aangelegd langs de Lee, ongeveer 50 meter voorbij de katholieke Leonarduskerk. Op het kerkhof stond een klein stenen baarhuisje waarin ook de gereedschappen van de grafdelver waren opgeslagen. Kort na 1960 is deze katholieke begraafplaats in onbruik geraakt en werden parochieleden ook op de algemene begraafplaats aan de Burg. Crezeelaan begraven. Tientallen jaren heeft deze rustplaats onopvallend achter de katholieke school gelegen, verscholen tussen bomen en struiken. Uiteindelijk is de begraafplaats geruimd en zijn de resten in een verzamelgraf herbegraven op de algemene begraafplaats. Op deze locatie zijn in de jaren '90 van de vorige eeuw woningen gebouwd en niets herinnert nu meer aan dit oude kerkhof.

Johannes Koene heeft het standpunt van de katholieke kerk niet kunnen accepteren. De familie was al zwaar getroffen en voelde de weigering om hun zoon in gewijde grond te begraven, als een enorme trap na. Uit onvrede en teleurstelling heeft hij zijn lidmaatschap van de kerk ook opgezegd en volgde hij de geloofsrichting van zijn vrouw Engeltje die Nederlands hervormd was. Nu bleek deze keuze voor Johannes Koene later nog een bijkomend voordeel te hebben. Bij het uitbesteden van onderhoudswerkzaamheden door de Nederlands hervormde kerk, werd er in die tijd vooral gekeken of de ambachtsman 'van het eigen houtje was'. Johannes Koene had bij sommige aanbestedingen al het 'voordeel van de twijfel' gekregen omdat zijn vrouw Nederlands hervormd was. Nadat hij was overgestapt, waren deze beperkingen niet meer aanwezig.

Mevrouw Romers-van der Stok vertelde dat na het overlijden van Jan Koene, zijn gereedschapskist een vaste plek kreeg in de werkplaats. Als een altijd aanwezige herinnering. Zij kon uit de verhalen van haar vader Jacob nog herinneren dat hij deze periode heel moeilijk vond en dat er jarenlang een sombere sluier over de werkplaats had gehangen.

Jan den Hoed